

SANTA MARGARIDA DE VILA-SECA: MAS I MONESTIR

És molt difícil definir la importància que va arribar a adquirir Santa Margarida en els temps passats. Els seus orígens són els d'un mas de certa rellevància, el mas Vila-seca, d'herència potser romana, però en què la seva capella comença a sobresortir a la segona meitat del segle XIII. Unes monges van decidir establir-s'hi com a convent i la casa va convertir-se en un centre de referència, tant a nivell religiós com administratiu. Destriar què és patrimoni eclesiàstic i què

Sescorts, que alhora és el primer document que tenim sobre el que després fou l'important monestir de Sant Pere de Casserres. Es tracta d'un document del 24 de maig de 898, en què els esposos Martí i Algerda venen un camp de Vila-seca (*Villasicca*).¹ Al 1214 Bernat de Vila-seca obtenia les primícies pertinents al rector de Sant Pere de Torelló que aquest tenia als masos Farigla i Rovira.² Tornem a tenir nombroses notícies de Vila-seca a la segona meitat del segle XIII, en establir-se la comunitat de monges de Santa Margarida de Vila-seca. L'assentament del convent va comportar tot de moviments. En mig segle va haver-hi un gran enrenou burocràtic que havia d'assegurar la subsistència d'una causa religiosa que la gent de l'època considerava de gran importància.

La capella de Santa Margarida ja havia adquirit certa importància; per això ja trobem certes deixes testamentàries des de l'any 1252.³ Sembla que fou cap al 1255 quan Ermessenda Pasqual va establir-se com a primera monja de la comunitat. Al 1275, la institució començaria a fer-se estable amb la priora Ermessenda de Pont (o Despont), Saurina de Biquideres i Maria de Puigbarrenc. Aquestes tres deodonades van adquirir una condició jurídica estable i normalitzada quan el 6 d'abril de 1277, Bartomeu Martí, rector de Sant Martí Sescorts, amb el consell dels rectors de Sant Pere i Sant Vicenç de Torelló, dona la capella de Santa Margarida a les monges i els concedeix la cura i administració de la capella de Santa Margarida. El rector reté el dret de rebre cada any 13 sous i 4 diners i una lliura de cera per Santa Margarida, que era quan pujava a la capella. Van seguir la regla de Sant Agustí tot i ser

Vista del mas de Santa Margarida de Vila-seca.
Foto: Abel Rubió

patrimoni civil pot convertir-se en una tasca impossible, especialment fins al segle XVII. El pes que va tenir el monestir de Santa Margarida de Vila-seca va ser prou important com per imposar el nom de Santa Margarida a l'antic mas. En els últims temps, Santa Margarida ha quedat relegada com una masia més de Sant Martí Sescorts; això sí, amb un tarannà especial.

Vila-seca apareix en el primer document que fa referència a algun lloc de Sant Martí

donades. Havien de viure segons els preceptes de pobresa, castedat i obediència. Tot i que la documentació no parla de la regla que segueixen, la historiografia posterior ha determinat que seguien la regla de Sant Agustí. El què és segur és que en el posterior trasllat a Vic seguiran aquesta regla. Sembla una confusió quan el bisbe Pasqual, de Vic, en la visita pastoral de 1687, assegura que antigament hi havia fundat un monestir de monges bernardes a la capella de Santa Margarida.

Ens trobem en una època en què el patrimoni de Santa Margarida de Vila-seca creix considerablement per les donacions dels devots i també per compres fetes per ampliar el patrimoni del monestir⁴. El 16 de juliol 1282 van comprar el mas Vila-seca, veí de la capella, amb la casa, l'hort i la quintana, per 700 sous, al noble Dalmau de Rocasalva i a la seva muller Cília. Trobem una compra d'una coma al 1268, l'adquisició de tres comes i el mas Ulina al 1289, una donació d'unes terres que havien estat de Biquideres al 1291 i una altra donació d'uns honors dits Corbateras al 1302. A més, també tenia agregat el mas Caselles. Al 1289 s'havia establert a Ferrer de Vilaseca tot el seu casal amb la seva estada que havia estat de Pere i Ramon de Bellfort i les altres cases en què estava i habitava.

Sembla que devien sol·licitar el trasllat a Vic per raons d'aïllament i de rebuig; així doncs, el 5 de febrer de 1306 obtenen el permís del bisbe Ponç de Vilaró per a poder edificar una capella i monestir al carrer de Sant Pere, a Vic. Pocs anys abans, les monges havien demanat a Ramon de Bianya, canonge camarer de Sant Joan de les Abadesses que intercedís per tal de poder establir-se a les cases en què vivia el rector de Santa Eulàlia de Vic, on aixecarien el monestir i els serviria d'església la capella de Santa Eulàlia. Per nou-cents sous, Ramon de Bianya va concedir-los els terrenys que van ocupar des del 1306⁵.

La capella de Santa Margarida
Foto: Abel Rubió

El 13 de setembre de 1354, Simon de Comes, fill de Pere Amat i Guillema de Comes, de la parròquia de Sant Martí Sescorts, es dona al monestir de Santa Margarida de Vila-seca. Santa Margarida tenia unit des del dia 12 de febrer de l'any 1358 el mas Rovirola, que possiblement ja estava en estat ruïnós, així com uns comellars anomenats "les singleses", que estaven dins la parròquia de Sant Pere de Torelló, a la qual havien de pagar diferents drets. No queda clar si comellars era una peça de terra o bé una casa anomenada Comellars, tot i que sembla més probable la primera opció. Santa Margarida també servia de casa del comú del terme de la Vola i Curull. Aquest terme va pertànyer molts anys al rei, després d'haver passat per les mans de la família Malla i altres senyors. L'any 1410, essent batlle de la Vola i Curull Pere Barcons, es convocava i congregava la universitat de terme del castell de Curull davant la porta de l'església de Santa Margarida de Vila-seca⁶. El 30 de novembre de 1495 la priora Antònia Fabra estableix en emfiteusi els honors del monestir a Valentí Font, senyor útil i propie-

tari de Serrabona i de Biquideres. Llavors el monestir ja havia caigut.

En els fogatges⁷ de 1497 i de 1553 també apareix Santa Margarida. Al 1497 diu que en Serrabassa estava al molí de Santa Margarida, cosa que determina l'existència d'un molí prop del mas. Al 1553 apareix un tal Casasubirana. La comunitat va residir a Vic fins al 1560, quan va dissoldre's la comunitat en morir l'última priora, Anna de Montrodon⁸. Al 1611 l'edifici estava en ruïna, cosa que provocà la intercessió del mateix Papa de Roma, Pau V, mitjançant una butlla papal⁹. Posteriorment, l'emplaçament seria ocupat pels Trinitaris a partir de 1637¹⁰. Santa Margarida estava exempta de pagar el delme. En l'època del monestir tenia un sacerdot propi. La capella fou reedificada cap a 1620. Les

Frontal d'altar de Santa Margarida de Vila-seca. Tallers de Vic, últim quart del segle XII. Foto: Museu Episcopal de Vic

restes de l'antiga església es trobaven prop d'un pedró, davant del mas.

Al 1602 Agustí de Tamarit, prior que administrava els béns de l'antic monestir, estableix a Guillem Puigdesalit, d'Olot, l'heretat i mas de Santa Margarida. Temps després, l'1 d'abril de 1683, Francesc Puigdesalit i Pasqual el va vendre al canonge Jaume Puigrefagut. Aquest va vendre'l a Jacint Dou el 21 de juny de 1684.

En aquells anys, hi havia un plet entre Jacint Dou i Francesc Torra i Comarmena,

propietari de Comarmena, mas veí de Sant Martí Sescorts, per l'heretat del mas Parer de Taverdet, en què es discutia la possessió d'aquest mas per part dels Dou. Com a recompensa per no haver respectat els drets de Francesc Torra i Comarmena, Jacint Dou dona Santa Margarida a la família Comarmena el 19 d'abril de l'any 1685, tot i que aquest intervé de manera directa a Santa Margarida fins l'any 1711, en signar-se una concòrdia definitiva. Cap al 1700, els Dou encara van pagar obres que van realitzar-se a la capella. Al 1735, l'església havia estat derruïda en part i amenaçava total ruïna. Tot i la reparació, al 1784 la capella tornava a estar a punt de caure i aquesta vegada també el mas. Alguns veïns ja havien sol·licitat que s'arreglés la capella. Se sap que al 1804 es recollien diners per refer l'església. Al 1868 es van estampar els goigs per quatre pessetes.

S'ha dit que a Santa Margarida s'hi enterraven els morts de poblacions veïnes, fins i tot de Borgonyà. Molt probablement això es tracta de confusions produïdes per la tradició oral, pel fet que antigament el nom del mas, Vila-seca, fos també el nom de la colònia Vila-seca, tocant a Borgonyà (Sant Vicenç de Torelló). El que sí que sembla totalment cert és que antics masovers havien trobat ossos tot fangant l'hort, que estava contigua a la casa.

Com a petita masoveria del mas de Santa Margarida trobem can Fanal. És un mas que resalta per les seves característiques parets de tàpia. Va ser construït al tercer quart del segle XVIII. Al 1777 se l'anomenava Casanova de Santa Margarida. Can Fanal és una casa sense massa atractius i amenaçada per la ruïna.

Actualment, Santa Margarida ha perdut la importància dels temps anteriors i ha quedat relegat com un mas d'escassa rellevància.

cia. Es tracta d'una casa que no està en massa bon estat, però que conserva l'estructura d'una masia considerable. Històricament és una de les cases de Sant Martí Sescorts més influents, partint de la importància que li donava la seva religiositat. La capella encara continua tenint el seu pes religiós i és tradicional l'aplec que s'hi fa cada any el primer diumenge de setembre.

Abel Rubió i Serrat

Notes

¹ ORDEIG, R. *Els Comtats d'Osona i Manresa*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1999, pàgines 90-91. Dins la col·lecció: *Catalunya Carolíngia*.

² RIPOLL, J. *Archiu de S. Martí Sescorts y Santa Margarida*. Dins de: *Vich i sa plana*. Biblioteca Episcopal de Vic.

³ RIPOLL, J. *Document demostratiu del origen y antiquitat del monastir de religiosas de Sta. Margarida, en la parroquia de S. Martí Çescorts, bisbat y corregiment de Vich ; que publica D.J.R.V.* Vich: Ignasi Valls, 1823. VIQUÉ, J. i PLADEVALL, A (directors): *Catalunya Romànica. Volum III. Osona II*, pàgines 579-589. Aquestes dues publicacions són les principals referències a l'hora d'estudiar el monestir de Santa Margarida de Vila-seca. És interessant el priorologi que contenen. De la segona obra també en ressaltem l'anàlisi del frontal d'altar de Santa Margarida de Vila-se-

ca, de l'últim quart del segle XII, considerat de gran valor per al romànic català i estudiat per diferents historiadors de l'art.

⁴ La informació sobre el patrimoni de Santa Margarida de bona part de l'article està extreta de l'arxiu particular de la Frontera (Calldetenes), que és el dels propietaris, que conserven part de la documentació original. No l'hem referenciat per no crear cites repetitives en la majoria d'informacions posteriors.

⁵ RIPOLL, J. *Document demostratiu del origen y antiquitat del monastir de religiosas de Sta. Margarida, en la parroquia de S. Martí Çescorts, bisbat y corregiment de Vich ; que publica D.J.R.V.* Vich: Ignasi Valls, 1823.

⁶ RIPOLL, J. *Archiu de S. Martí Sescorts y Santa Margarida*. Dins de: *Vich i sa plana*. Biblioteca Episcopal de Vic.

⁷ IGLÉSIES, J. *El fogatge de 1497: estudi i transcripció*. Fundació Salvador Vives Casajuana, 1979-1981.

IGLÉSIES, J. *El fogatge de 1553*. Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1979-1981.

⁸ RIPOLL, J. *Document demostratiu del origen y antiquitat del monastir de religiosas de Sta. Margarida, en la parroquia de S. Martí Çescorts, bisbat y corregiment de Vich ; que publica D.J.R.V.* Vich: Ignasi Valls, 1823.

⁹ AMV: *Privilegis. Llib. XIV*, 263. Citat a: JUNYENT, E.: *Jurisdiccions i privilegis de la ciutat de Vich*. Vic: Patronat d'Estudis Ausonencs, 1969, document 782.

¹⁰ JUNYENT, E. *La ciutat de Vic i la seva història*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1976, pàgina 231.

**can
Careda**
carnisseria - cansaladeria
elaboració artesanal

Carrer Major, 107
08511
Sta. Maria de Corcó
L'Esquirol

telèfon
93 856 81 18

FAVES COMPTADES
restaurant

Carrer de Serrarols, 3
08511 Tavertet
T 938 525 030
restaurant@favescomptades.com
www.favescomptades.com

**FINQUES
CANTONI S.L.**
construccions i promocions immobiliàries

c/ camí reial, 11 - 08569 cantonigròs
tels. 93 856 51 00 - 93 856 50 49
fax 93 856 57 02
finquescantoni@terra.es